

Peter Kempe

Pappis Olaus Petri – en plats för meningsfulla möten

Allt började år 2001 när några pappor med barn frågade om de kunde få låna lokaler i församlingshemmet, för att tillsammans med sina barn umgås, leka och fika.

Sagt och gjort, församlingen upplät sina källarlokalerna kostnadsfritt. Lördag förmiddagar blev Olaus Petri församlingshem den mötesplats den var tänkt att vara. Onsdagar blev också ganska snart en träffpunkt för föräldralediga pappor med barn.

Personalen på Olaus Petri familjecentral (april 2001) hade också upptäckt ett stort intresse hos pappor att få mötas med sina barn, och även träffa andra pappor och barn. Personalen skrev en projektansökan där man påtalade behovet av en specifik verksamhet som vände sig till målgruppen. Olaus Petri familjecentral var vid den här tidpunkten en samverkan mellan Olaus Petri församling, Örebro kommun och Örebro läns landsting. Verksamheten skulle bedrivas hälsofrämjande, generellt förebyggande och stödjande. Syftet var att skapa förutsättningar för föräldrar att utveckla sitt föräldraskap och gynna barnets behov.

Frågan var nu hur församlingen med kyrkorådet i spetsen ställde sig till att bedriva ett så udda arbete? Varför ville man ha en mötesplats för pappor och barn, kunde inte de gå till samma öppna förskola som alla andra? Förresten, fanns det inte en risk att man cementerade könsmönster om man erbjöd pappor och barn en särskild plats och tid att träffas på?

En framsynt ledning och kyrkoråd vågade ändå ta beslutet att stötta pappor och barn genom att bevilja medel till den projektansökan som skrevs.

Från projektansökan ställd till kyrkorådet 20 mars 2002 där man ansökte om en tjänst samt verksamhetspengar, kan man läsa följande motivation under rubriken *”Utveckla männens delaktighet i familjecentralens mötesplatser.*

Syfte: Att stärka männen i deras papparoll och ge utrymme för pappornas delaktighet i deras barns uppväxt.

Målsättning: Att få in mannens perspektiv i familjecentralens verksamhet. Att låta familjecentralen formas även av mannens perspektiv. Att få en man som leder föräldragrupper och som arbetar i öppna förskolan.” Vidare kan man läsa: *”Syfte och målsättningar hör ihop med församlingens uppdrag att utöva diakoni utifrån ett tydligt uppmärksammat behov”.*

Arbetsuppgifterna i projektgruppen bestod i att delta i familjecentralens verksamhet, Pappis, leda föräldragrupper/pappagrupper på Olaus Petri vårdcentral och jobba med bakomliggande orsaker(forskning) kring papparollen.

Från att ha varit ett ideellt initiativ har Pappis Olaus Petri utvecklats genom en projektjänst som inrättades i september 2002, och som förlängdes från mars 2004 till årsskiftet 2004-2005 och från 1/1-2005 ledde fram till inrättande av en tillsvidare tjänst som familjepedagog med ansvar för ”pappaarbetet”. Lördagspappis har två pappor arvoderade för att tillsammans med familjepedagog alternera var tredje lördag. På Onsdagspappis arbetar familjepedagog och sedan hösten 2017 en kvinnlig medarbetare. Den ordinarie verksamheten med föräldragrupper och Pappis har lockat pappor och barn under alla år. Förutom den fortlöpande verksamheten har det bland annat erbjudits

parrelationskurser, föreläsningar, föräldraprogram, föräldrabo och korp-fotboll. En bildutställning *”Pappa nu”* (2006) arrangerades och premiärvisades på Stadsbiblioteket i Örebro 2006, under temat den närvarande pappan. Den ställdes sedan upp på konferenser och stadsdelsbibliotek samt vårdcentraler, under de kommande åren.

Pappis har öppet onsdag eftermiddagar och lördag förmiddagar. På onsdagarna kommer vanligtvis ett femtontal pappor med barn i åldern 0-6 år för att träffas, umgås, leka och fika. Lördagarna samlar i snitt åtta pappor med uppemot tretton barn. Samma enkla koncept håller fortfarande trots att omsättningen av pappor och barn är stor, i synnerhet på Onsdagspappis eftersom de besöker

Pappis några månader under sin föräldraledighet. På Lördagspappis är det däremot pappor och barn som har kommit regelbundet under flera år. Upptagningsområdet för Pappis har alltid varit hela Örebro kommun. Vi har nu under dessa 15 år haft drygt 26 000 besök av pappor och barn. Det är många personer till antalet och symbolvärdet har varit och är fortfarande starkt. Och gemenskapen är stark! Någon pappa har sagt: *"Om det så bara kommer fem pappor med barn till Pappis är det en stark signal som visar på att papporna är viktiga för sina barn från start"*. Flera pappor har också påpekat betydelsen av att barnen i tidig ålder tar del av ett sammanhang där flera pappor och barn umgås tillsammans. Det har över tid skett en förskjutning från ett manscentrerat perspektiv till ett barncentrerat fokus. Något som har medfört att spänningarna kring könsmonster minskar eller till och med löses upp. Med barnets behov, utveckling och rättigheter i centrum är också föräldraskapet i centrum och det förenar de pappor med barn som besöker Pappis.

Det var en genomtänkt och förutseende idé man hade från början om pappaarbete, eftersom kärnan och organisationen kring arbetsuppgifterna fortfarande fungerar bra. En bidragande orsak till stabilitet och kontinuitet i verksamheten är att samma person har varit ansvarig för pappa-verksamheten sedan mars 2004.

Pappis är ett unikt koncept

Många pappor och barn har sedan starten bekräftat betydelsen av Pappaverksamhet genom att delta. En hel del pappor kommer tillbaka med både sitt andra och tredje barn och har berättat hur mycket Pappis har betytt för dem i deras föräldraskap. Identifikationen med varandra som föräldrar är bland det viktigaste i en ny och ovan situation i livet. Man lär av varandra, delar erfarenheter, ser, lyssnar och deltar i samtalet. Bästa reklamen har alltid varit när man berättat för andra pappor med barn om Pappis.

Men, Pappis intresserar inte alla pappor och är inte en ensidig jämställdhetslösning. Pappis är en stödjande arena för föräldraskapet, med barnet i centrum. De erfarenheter och värderingar man har som person ligger till grund för de val man gör. Några väljer att gå till Pappis och andra väljer bort det. Som någon pappa sade i en tidningsintervju; *"Pappis är bra för de pappor och barn som väljer att gå dit"*.

Pappis Olaus Petri som inkluderar vårdcentralens föräldragrupper, församlingens öppna förskola/Pappis och stöd till parrelationen, är ett unikt koncept i Sverige för arbetet med föräldraskapsstöd till pappor med barn. Det börjar med att vi möter papporna och mammorna på Olaus Petri vårdcentral/Barnmorskemottagningens föräldragrupper redan under slutet av graviditeten. Familjepedagog fungerar som samtalsledare för papporna i föräldragrupperna. För närvarande är det upplagt som fyra träffar med olika teman som till exempel förberedelse för förlossning, amning, första tiden hemma, barnkonventionen och föräldraskapet. Sedan fortsätter kontakten med medverkan i Barnavårdscentralens föräldragrupper under temat *"Friskvård för parrelationer"*. Många av papporna som har deltagit i föräldragrupperna kommer sedan till Pappis. Vi har också under många år kunnat erbjuda stöd för parrelationen genom en

PREP kurs (Prevention Relationship Education Program) som handlar om att stärka relationen, genom att förbättra kommunikationen och förmågan att hantera konflikter. Dessutom betonas vikten av att fylla på relationen med positiva händelser och upplevelser. När föräldrarna mår bra mår oftast också barnen bra. Olaus Petri familjecentral fanns som enhet under 13 år, och Pappis var en del av familjecentralens jämställdhetsarbete. Samverkan med Örebro kommun och Region Örebro län upphörde 30/6-2014. Numera driver församlingen som ensam huvudman Olaus Petri öppna förskola enligt skolverkets rekommendationer. Det finns också ett avtal mellan församlingen och Olaus Petri vårdcentral som reglerar arbetet i föräldragrupperna.

Pappor är också förstahandsföräldrar

Avsikten att möta de blivande papporna tidigt för att inkludera dem i föräldraskapet som förstahandsföräldrar, och inte bara stöd till mamman, har fungerat. Redan i föräldragrupperna ges förutsättningarna för att förstå vikten av den tidiga kontakten med sitt barn, något som också betonas på Pappis. Tilltalet att de är viktiga från början i barnets liv och kan få en djup relation till sitt barn genom ett gott samspel är angeläget att förmedla till pappan. Delaktighet får man genom att vara mycket med sitt

barn. Pappan är lika viktig som mamman i föräldraskapet. Båda är huvudansvariga och förstahandsföräldrar sett utifrån barnets behov av att känslomässigt knyta an och lägga grunden för tillit och trygghet i sitt liv. Även om mamman och barnet i ett medicinskt perspektiv är i centrum under graviditeten, kan man inte nog understryka betydelsen av pappans föräldraskap för sitt barn från start.

Psykologen Stefan Björk skriver i sin avhandling (oktober 2016) *”Män möter mödravård, om betydelsen av ’vi’ i mötet med mödrahälsovård, förlossningsvård och BB vård, samt spädbarnsomsorg”* om vikten av en för båda föräldrarna gemensam upplevelse av föräldraskapet, något de har gemensamt från de första besöken på barnmorskemottagningen till dess att barnet är fött och omsorgen om barnet tar vid och vidare under barnets uppväxt. Han menar att det samspel som paret har i olika situationer genom, graviditet, förlossning, amning och spädbarnsomsorg är centralt och att föräldraskapet är det som förenar dem. Föräldraskapet och föräldrapraktiken är något man har tillsammans som innebär att man delar på alla sysslor, omsorgen om barnet liksom ansvaret för hushållet och relationerna i familjen.

Pappis som föräldraskapsstöd

Pappis har varit och är alltjämt ett aktivt föräldrastöd. Samtal om föräldraskap, barns utveckling, relationer, separationer, vårdnadstvister, arbetslöshet och ibland olycksfall hör till vardagen. Pappis är en generell verksamhet som är öppen för alla pappor och barn och alla möjliga slags pappor med barn kommer till oss med sina olika erfarenheter och funderingar. Den sociala sidan är en stark drivkraft; någon pappa med utländskt ursprung sade vid ett tillfälle när hans flickor började bli väl stora efter att ha gått på Lördagspappis i fem år; *”Jag har sagt till mina döttrar att om inte ni följer med till Pappis går jag dit själv.”*

Samtal om allt mellan himmel och jord kommer fram och det gäller inte bara barnets behov av mat och sömn,

utan också frågor om tro, kyrka, vigsel, dop och alla existentiella frågor som hör till processen att växa upp.

Berättelser om de upplevelser och händelser pappor och barn har är en viktig del i föräldraskapet, och något som går att dela med andra på olika sätt. Oftast känner man igen sig i varandra och de vardagshändelser som många har gemensamt.

Jämställdhetspolitiska mål

Pappaarbetet finns i ett större sammanhang som har med familjepolitik och föräldraskap att göra. Vi påverkas av de lagar som stiftas och den politiska inställning som råder och de förutsättningar som ges att kombinera familjeliv och arbetsliv. FN:s barnkonvention (1989) med barnrättsperspektivet är vägledande även i arbetet med att utreda och modernisera föräldraförsäkringen.

Det finns en bestämd vilja från statsmakterna att verka för ett jämställt föräldraskap. Bland annat har såväl Försäkringskassan (fifty-fifty.se) som Länsstyrelserna (delapadet.se) kampanjsidor som starkt understryker fördelarna med att till exempel dela på föräldradigheten. Statistik (Utredningen Män och jämställdhet 2014) säger att papporna tar ut 9 % av föräldradigheten under barnets första år. Under barnets två första år tar pappan ut 17 % och mamman 83 %. Under barnets första åtta år tar pappan ut cirka 26 % och mamman 74 %. I genomsnitt är kvinnor föräldradediga 15 månader under barnets två första levnadsår och pappan 4 månader, (modernforaldradorsakring.se). För närvarande har båda föräldrarna tre månader var som man inte kan överlåta, de är reserverade för vardera föräldern. 1995 inrättades den första reserverade månaden, 2002 den andra månaden och 1 januari 2016 den tredje reserverade månaden. Vid införandet av varje reserverad månad har uttaget av föräldradagar tydligt ökat för papporna. Man ser också ett mönster i att den som tar ut flest föräldrapenningdagar också är den som tar det största ansvaret för barnomsorgen, hemmet och familjen. Det

är också den förälder, oftast kvinnor, som tar ut flest VAB dagar (65 % / 35 %), som kommer efter i löneutveckling, pension och karriärmöjligheter. Det mönstret vill man påverka i riktning mot ett jämställt föräldraskap. Jenny Lindmark, Arbetsgivarverket, menar att befolkningen behöver vara inställt på ett längre arbetsliv som ska kunna kombineras med ett familjeliv. Citatet nedan är från en intervju där Lars Arrhenius som leder utredningen om en modern föräldraförsäkring, (SOU 2017:101) samtalar med Jenny Lindmark.

”Som samhällsutvecklingen ser ut nu behöver både kvinnor och män vara rustade för ett längre och mer hållbart arbetsliv. Det innebär att vi behöver börja arbeta tidigare, längre och även ”mer på mitten”, det vill säga även under den tid som vi får barn. Ett mer jämställt föräldraskap är en förutsättning för det. Här är det värt att tänka på allt det goda som ett arbete för med sig – känslan av tillhörighet, gemenskap och sammanhang. Det är kanske inte så konstigt att undersökningar visar på att de som har ett arbete mår bättre än de som inte har det. Arbetsgivare har i detta sammanhang en mycket viktig roll för att bidra till en god arbetsmiljö för både kvinnor och män och värna om den lagstiftning som finns när det gäller att vidta aktiva åtgärder så att både kvinnor och män ska kunna förena arbetsliv och familjeliv”. (cit; Jenny Lindmark, modernforaldradorsakring.se)

Den tydligt dominerande arbetslinjen gör att barnets rättigheter kommer i kläm mellan arbetsliv och jämställdhet. Omsorgen om barnet och barnets bästa riskerar i praktiken ett underskott och att undervärderas. Pappis vill signalera att familjelivet med barnet bästa i centrum är värt att prioritera framför karriären och en för stark betoning på arbetslivet, i synnerhet under spädbarnstiden. Pappis vill vara en arena för att stärka föräldraskapet för de pappor som är hemma med sina barn, men

också locka de pappor som funderar på sin föräldraledighet och ännu inte bestämt sig.

Riksorganisationen MÄN

Pappis Olaus Petri är också sedan flera år anslutet till ett nationellt nätverk, "Sveriges pappagrupsledare i samverkan" för dem som jobbar med pappagrupper och ett jämställt föräldraskap på vårdcentralerna runt om i landet. Det är Riksföreningen MÄN som står bakom nätverket. Det arrangeras en årlig konferens med inbjudna gäster, föreläsningar och erfarenhetsutbyte. Nätverket har också regelbundna möten via Skype. För två år sedan (2016) var Pappis Olaus Petri värd för konferensen i Örebro. En inbjuden gäst från Ryssland, Sergey Zakharov, psykolog och projektledare, berättade om arbetet med pappaskolor i Ryssland. Även personal från länsstyrelsen i Örebro län deltog. Hösten 2017 ägde konferensen rum i Stockholm. En interna-

tionell workshop med bland andra fjorton inbjudna pappagrupsledare från Vitryssland och SIDA-projektet "New men in Belarus" deltog. Nätverket deltar i och följer aktuell och relevant forskning, vilket behövs för att kvalitetssäkra papparbetet och bidra till utveckling inom området.

Pappis och framtidsfrågorna

"Har Pappis blivit utvärderat?" är en relevant fråga som ställs emellanåt. Svaret är att utvärdering pågår genom att en avhandling i forskningsämnet genusvetenskap just nu skrivs om sociala miljöer för föräldralediga pappor, där Pappis är en del av underlaget i arbetet. Från avhandlingen som går under arbetsnamnet: "När män möts som pappor" står att läsa under undersökningens syfte "att undersöka hur pappor och fadrande görs på öppen förskoleverksamhet för pappor" Avhandlingen beräknas vara klar för disputation under 2018.

Papporna ger ofta positiv feedback

på den tid de varit på Pappis. Många gånger fällt kommentarer som; "Vilken bra verksamhet ni har", "Jag kommer tillbaka", "Jag ska berätta för mina kompisar om Pappis". Det är värdefulla kommentarer som hjälper till att upprätthålla hög kvalitet på Pappis som mötesplats för pappor och barn. Svenska kyrkan och Olaus Petri församling har en viktig roll att spela när det gäller väsentliga samhällsfrågor som jämställdhet i föräldraskapet, barnets rättigheter, socialt kapital, sammanhållning och hållbarhet, mötesplatser och gemenskap? Pappis har varit och är en viktig aktör när det gäller pappors föräldraskap med barnet i centrum. Utvecklingen mot ett jämställt föräldraskap pågår och i det arbetet vill Pappis Olaus Petri fortsätta spela en framträdande roll.

PETER KEMPE

Familjepedagog och ansvarig
för Pappisverksamheten
Olaus Petri församling, Örebro

ANNONSERA I SVENSK KYRKOTIDNING

Kvartssida 3.000 kr

Halvsida 5.000 kr

Helsida 8.000 kr

SVENSK
KYRKO
TIDNING

Annonsera i Svensk Kyrkotidning för att nå en bred läsekrets i hela Svenska kyrkan och bland den teologiskt intresserade allmänheten.

Vi använder ett modulsystem med tre storleksnivåer. Därför är det enkelt att direkt överblicka kostnaden.

Kontakta oss på annons@svenskkyrkotidning.se så berättar vi mer!

www.svenskkyrkotidning.se